

Husmodern Majs tid som teater

Kristina Sandbergs romansvit om **Maj** har dramatiserats. Pjäsen bygger på de tre böckerna och här finns scener med från alla. Vi får följa Maj under nära 40 år av hennes liv, från 30-talet fram till 60-talet. Allt i korta sekvenser som skildrar flera av de mest dramatiska händelserna under åren.

Maj växer upp i ett fattigt hem på landet i Östersund. Efter ett havererat förhållande, flyttar hon till Örnsköldsvik och får arbete på ett konditori fast egentligen längtar hon till Stockholm. Av en slump träffar Maj Tomas, en mycket äldre, frånskild och välbärgad man. Han förför henne och Maj blir gravid. Hon har tankar på att göra abort, men det går inte. Det är både dyrt och farligt.

Här slås dörrarna till den stora världen igen för Maj. Hon vill inte ha barn med Tomas, men hon har inget val. Att ofrivilligt ha blivit med barn definierar sedan resten av hennes liv. För det mesta är hon hemma; ser till att hålla våningen städad och ren, att barnet äter och sover och att hålla mannen och hans släkt nöjd.

Det är egentligen inget olyckligt liv Maj lever. Men hon valde det inte själv och inte heller hennes man Tomas som ofrivilligt har tvingats in i familjeföretaget trots att han drömt om något annat. Han dövar regelbundet släktens krav och sin bristande självkänsla med alkohol. Maj gör till en början en klassresa uppåt med stor våning och sommarvilla vid havet. Sedan gör familjen en klassresa neråt, när familjeföretaget säljs och Tomas blir arbetslös.

Det blir **sällan dramatiskt** på scenen utan där pågår snarare ett krig på insidan. Det finns så mycket oförlösta känslor, ord som inte blir sagda, så mycket som inte blir gjort. Alla försöker hela tiden hålla skenet uppe, man håller god min i elakt spel och göra vad som förväntas av en, vad man ska. Det

är ju så man lever. Civiliserat. Perfekt illustrerat med den obetalbara scenen med den kokta gäddan vid släktbjudningen.

Dramatiseringen är finurlig och djärv. På bägge sidor av scenen finns hyllor med många fack. I facken finns saker som spelat en viktig roll i Majs liv. Sakerna tar hon fram och minns tillbaka på sitt liv. Minnena är kopplade till hennes äodelar. Så fina scener med mandelkvarnen hon fick i bröllopspresent av Tomas och vinterpälsen som var hela upphovet till hur hennes liv kom att formas. Genom enskilda händelser, via minnessaker, visar sig helheten, livet. Minnesstationer där något avgörande händer, som ett fotoalbum att bläddra i.

Rollen som Maj görs av **Ellen Jelinek**. Jag tycker om hennes tolkning. Hon är inte bara timid och följsam, mån om att vara till lags som jag tycker bokens Maj var. Hon polerar förvisso spisplattorna och håller diskbänken blank men här vågar hon både ifrågasätta, bråka och störa mellan alla förklädesbyten. Hon är heller inte alltid så sympatisk. Man kan bli jätteirriterad på Maj samtidigt som man hejar på henne. Maken Tomas som spelas av **Hannes Meidal** blir också mer av en hel människa i pjäsen. Inte bara en full, svinaktig mansgris utan också en ensam, orolig och ömkansvärd person som kämpar för att leva upp till tidens och släktens förväntningar.

Många tankar uppstår under och efter föreställningen. Hur hade Majs liv gestaltat sig om hon inte blivit med barn? Att kunna göra abort. Att som kvinna kunna bestämma över sin kropp. Att den rättigheten är så viktig. Att man inte längre verkar kunna ta den för given när man ser sig om i världen.

Yvonne Hirdman beskriver i sin samhällsforskning "*Att lägga livet till rätta – studier i svensk folkhemspolitik*" hur ett tyst "husmorskontrakt" formades mellan kvinnan och samhället under 30-talet. En genusordning som tydligt fördelade män och kvinnor. Männen tillhörde samhället/världen (det stora hushållet) och kvinnan tillhörde hemmet (det lilla hushållet).

Det här kontraktet illustreras på pricken i scener i pjäsen där Majs man, Tomas, läser världsnyheterna om atombomben över Hiroshima samtidigt som Maj läser matrecept. Tomas läser Pär Lagerkvist medan Maj hämtar sykorgen eller blötlägger en tvätt.

Under folkhemsepoken betecknades hemmafrun som en modern kvinna som levde helt enligt tidens anda. Att vara maka och husmor var att göra samhällsnytta. Ett önskvärt ideal. Hemarbete var kvinnornas eget yrke – fast oavlönat. Mannen ensam skötte förstås om ekonomin och kvinnan fick be om pengar till hushållet.

"Husmorskontraktet" löstes inte upp förrän under 60-talet enligt Hirdman. Innan dess var det en naturlig del av vårt då moderna Sverige. Majs tid.

Text: Heléne Nellllvik

Foto: Sören Vilks

Maj

Efter Kristina Sandberg Romansvit

Dramatens Lilla Scen

Stockholm

Spelas t o m 13 januari 2022

Maj efter Kristina Sandbergs romansvit
Dramaten 2020

Dramatisering: Pia Gradvall och Magnus Lindman

Regi: Ellen Lamm

Scenografi och kostym: Rikke Juellund